

30.01 T/M 05.02 2020

POËZIEWEEK

IN NEDERLAND EN VLAANDEREN

POËZIELESSEN

BUNDEL
VOORTGEZET/SECUNDAIR
ONDERWIJS

Kijk voor alle activiteiten op **POEZIEWEEK.COM**

harde wereld

op school was de opdracht om je toekomstige
beroep te tekenen
hoe ziet jouw leven er later uit?
de een was piloot, de ander was dierenarts, zanger
of gewoon zwanger en moeder van twaalf kinderen
jij had jezelf op een bankje voor een gezellig huisje
getekend
met een zon die scheen
een schep die pauze had (of een schup zou jij zeggen)
een blikje drinken in je hand
een hond aan je voeten
en een radio die het deed
dat was fout
dat was geen beroep
je kreeg straf
terwijl jij een van de weinigen was
die dicht bij de werkelijkheid zat

harde wereld
Roos Rebergen
In: *Ik ben al 11 jaar geen 16 meer*
(Nijgh & Van Ditmar, 2016)

HARDE WERELD

Over de auteur

Roos Rebergen (Duiven, 1988) groeide op in een boerderij. Ze is niet alleen schrijfster, maar ook zangeres. Toen ze amper 16 jaar was richtte ze de Nederlands-Vlaamse groep Roosbeef op. Ze won diverse prijzen voor haar albums, waarvan *Ze Willen Wel Je Hond Aaien Maar Niet Met Je Praten* haar eerste was. In 2013 schreef ze haar eerste en voorlopig enige dichtbundel 'Ik ben al 11 jaar geen 16 meer'. Ze produceert nog altijd nieuwe albums met Roosbeef.

Voor het lezen (15 - 20 minuten)

Geef elke leerling een blad met daarop de woorden 'mijn toekomst'. Vertel hen dat ze hierop gewoon mogen schrijven wat er als eerste bij hen opkomt bij het lezen van die woorden. Een leuke tool voor een online brainstormsessie is Padlet (www.padlet.com). Je maakt een gratis account aan waarbij je dan een soort van online bord maakt. Je kan je leerlingen uitnodigen via een link of QR-code en zij kunnen hier dan dingen aan toevoegen. Ze kunnen tekst toevoegen, maar ook filmpjes, foto's.... Nadien kan je deze 'padlet' ook downloaden als PDF-bestand. Overloop met de leerlingen even wat ze geschreven hebben en waarom.

Na het lezen (15-20 minuten)

Projecteer het gedicht of deel het uit aan de leerlingen. Lees het voor of laat hen in stilte lezen. Vraag hen nadien wat zij van dit gedicht vinden. Welke versie van hun toekomst komt overeen met de twee delen van het gedicht? Waarom denken zij dat de leerling straf kreeg voor het omschrijven van zijn/haar toekomst? Bekijk de titel eens van dichterbij. Waarom heeft de auteur dit gedicht 'harde wereld' genoemd? Vinden zij dat wij leven in een harde wereld? Het klasgesprek kan en mag alle kanten uitgaan, je mag de leerlingen hier even de vrijheid geven om hun mening te geven.

Aan de slag (inspiratie voor een groot project)

Soms kan een enkel gedicht aanleiding zijn voor een groot, schoolbreed project. Onderstaande ideeën dienen ter inspiratie.

Laat de leerlingen het volgende filmpje zien: www.youtube.com

In dit filmpje vertellen vluchtelingen over de dromen die zij hebben/hadden en hun toekomst. Laat de leerlingen hier nadien even over nadenken. Zijn deze dromen over de toekomst dezelfde als die van hen? Hier kan je gerust een klasgesprek aangaan over vluchtelingen en hun kansen en dromen. Wat kunnen wij/zij doen voor vluchtelingen in Europa?

Extra materiaal kan je hier vinden:

www.11.be/kom-in-actie/materialen/tentoonstelling/item/fototentoonstelling-en-route-onderweg-naar-beter.

Deze beelden kunnen dienen ter inspiratie en als voorbeeld. Laat de leerlingen zelf aan de slag gaan. De bedoeling is om tot een fototentoonstelling te komen die voor de hele school getoond kan worden. Ze kunnen beelden maken van bepaalde dingen of zichzelf, waarbij ze heel kort een tekstje schrijven over wat zij hopen voor vluchtelingen. Wat zijn hun dromen voor vluchtelingen of hoe willen zij dat hun toekomst er zou kunnen uitzien? Je kan voorstellen om van elke leerling een portretfoto te maken en daarbij een tekst te schrijven om een soort van poster te maken. Om een mooie lay-out te voorzien voor de posters, kunnen de leerlingen eventueel gebruik maken van de website www.canva.com, hier kan je gratis mooie designs maken aan de hand van sjablonen. Deze teksten kan je ook in het Frans of Engels laten schrijven, zodat je kan samenwerken met andere taalvakken. Om je nog meer te verdiepen in het onderwerp kan je ook vragen om samen te werken met de vakken geschiedenis of godsdienst. Op die manier kan je er een vakoverschrijdend project van maken voor enkele klassen of de hele school. Als de leerlingen zelf weinig inspiratie hebben om een tekst te schrijven, kan je hen op zoek laten gaan naar mooie citaten of gedichten rond de toekomst/dromen/vluchtelingen/... Belangrijk is dat je de creativiteit van de leerlingen aanspreekt en hen inspireert om verder te denken dan hun eigen toekomst. Nadien kan je de posters printen en ophangen in de school. Of je kiest ervoor om het digitaal te houden en je post de resultaten op de Facebookpagina of Instagram van de school.

Meer?

Muziek van Roos Rebergen:

Kalf - Roosbeef (2014)

De Tweede Speeldoos - Roosbeef (2013)

Ze Willen Wel Je Hond Aaien

Maar Niet Met Je Praten - Roosbeef (2009)

Onderwerpen en activiteiten

(Online) brainstormsessie, klasgesprek, vluchtelingen, fototentoonstelling maken, vakoverschrijdend project

Extra benodigdheden

- + voor elke leerling een blad met 'mijn toekomst' erop
- + eventueel materiaal om posters te maken en te printen

Auteur lestip

Stefanie Kennes

Als iemand mij nou maar
had opgeraapt
en in zijn zak gestopt
en daar gelaten had,
dat af en toe een hand mij vond,
voelde hoe zacht ik was
en dan weer losliet.
Of op de vensterbank gelegd,
op 't nachtkastje,
in een rommeldoos.
De keukenla!
Ik heb nog nooit een reis gemaakt,
ik moest zo nodig wortel schieten.
Als iemand mij nou maar had opgeraapt,
er was niets aan de hand geweest,
ik was kastanjebruin geweest,
ik had geglansd, geglansd,
wat later was ik wat gaan rimpelen,
en dan, nou ja, maar nu,
nu moet ik onvrijwillig transformeren
en niet zo'n beetje ook.
En steeds als ik zo ongeveer
gewend ben aan mijn nieuwe vorm,
steeds als ik zo min of meer
geaccepteerd heb
dat ik ben zoals ik ben,
dan ben ik alweer anders.
En als het nu zo was dat ik gekozen had
om zo te zijn, dat ik het wilde:
steeds een ring erbij,
zoveel soortgenoten aan mijn takken
in hun veilig stekelhuis,
zo anders dan ikzelf,
maar wat weet ik het nog goed.
Ik heb het opgegeven
te zijn zoals ik ben.
Ik groei maar mee
met wie ik worden zal.
Af en toe hoor ik
Dat iemand zegt
Hoe mooi ik ben.
In mijn schaduw
gebeuren dingen
die de moeite waard zijn.

[zonder titel]

Tjitske Jansen

In: *Het moest maar eens gaan sneeuwen*

(Uitgeverij Podium, 2003)

ALS IEMAND MIJ NOU MAAR...

Over de auteur

Tijtske Jansen (Barneveld, 1971) schrijft poëzie, proza en theaterteksten. In haar bundels *Het moest maar eens gaan sneeuwen* (2003), *Koerikoeloem* (2007) en *Voor altijd voor het laatst* (2015) combineert ze poëzie, theater en proza. Ze draagt haar gedichten vaak voor op tv, radio, festivals en in bejaardentehuizen, scholen, gevangenissen en psychiatrische instellingen. Ze schrijft ook wekelijks een column voor het *AD Amersfoort* en geeft poëzielessen op middelbare scholen. Momenteel is ze haar volgende boek aan het schrijven: *Iedereen moet ergens zijn*.

Voor het lezen (10 - 15 minuten)

Schrijf op het bord 'de toekomst veranderen' en laat de leerlingen opschrijven waar ze aan denken bij het lezen van deze zin. Dit mag alles zijn wat ze maar willen. Hier kunnen nu allerlei thema's aan bod komen, maar probeer de leerlingen misschien in de richting te leiden van hun persoonlijke toekomst of die van iemand anders. Hoe kan je er zelf voor zorgen dat je dingen in je leven of in het leven van iemand anders verandert? Dit hoeft geen lange inleiding te zijn, gewoon een leuke opwarmer voor het lezen van het gedicht.

Na het lezen (15-20 minuten)

Laat de leerlingen het gedicht lezen en even nadenken over wat ze net gelezen hebben. Ga dieper in op de betekenis van het gedicht. Waarover gaat het precies? Wie (of wat) is er aan het woord en wat wil dit personage eigenlijk zeggen? Focus op de vorm van het gedicht. Waarom zou de auteur ervoor gekozen hebben om de zinnen telkens af te breken en daardoor een 'lang' gedicht te creëren (net zoals een boom?). Omdat het gedicht nogal visueel voorgesteld wordt, is het misschien een leuk idee om zelf creatief aan de slag te gaan met leerlingen. Je kan het gedicht dan voorlezen en hen ondertussen tekeningen laten maken bij wat ze horen en voelen. Nadien kan je dan met hen bespreken wat ze getekend hebben en krijg je op die manier ook een bespreking van het gedicht. Je hoeft hier niet te afgelijnd te werken, laat de creativiteit van de leerlingen gewoon de vrije loop, dan krijg je de leukste resultaten.

Laat het volgende filmpje in de klas zien:

www.youtube.com. Wat vinden ze hiervan? Waarover gaat het eigenlijk? Je kan hier gewoon heel kort een klasgesprek voeren over wat ze gezien hebben en hoe ze zich hierbij voelden. Hier kan je weer teruggrijpen naar het gedicht. Kleine gebaren of gebeurtenissen kunnen een grote invloed hebben op je eigen leven of het leven van anderen. Je kan de toekomst mee helpen beïnvloeden door de beslissingen die je neemt.

Inspiratie

Soms kan een enkel gedicht aanleiding zijn voor een groter project. Onderstaande ideeën dienen ter inspiratie.

Na het bekijken van het filmpje gaan de leerlingen zelf aan de slag met een goede daad. Je kan deze uitwerking op verschillende manieren aanpakken. Zo kan je bijvoorbeeld een hele week werken rond het thema 'kindness/vriendelijkheid/hoffelijkheid/...' en de leerlingen uitdagen om een hele week lang elke dag één goede daad te verrichten. Dit kan werkelijk alles zijn, bijvoorbeeld een complimentje aan hun moeder/broer/zus/leerkracht/... geven, een lekkere snack mee naar school nemen voor een vriendin... Laat de leerlingen hier zelf creatief in zijn. Ze nemen dan elke dag een foto van hun goede daad of maken hier een filmpje over. Dit mag heel kort zijn.

Je kan hen hun ervaringen dan ook laten neerschrijven in een blog. Op deze blog kunnen ze ook foto's en video's posten om hun tekst te ondersteunen. Je kan hen ook aansporen om hun ervaringen in dichtvorm neer te schrijven. Of toch minstens één dag van die week iets rond gedichten te doen. Je kan hier zelf wat experimenteren en inspelen op wat jouw leerlingen graag doen. Voor deze opdracht kan je gebruik maken van de website www.wix.com. Je kan hier volledig gratis een blog laten ontwerpen door je leerlingen, individueel of in groepjes. Ze vinden verschillende sjablonen terug om gebruik van te maken. Je kan ook samenwerken met de verschillende taalvaken of het vak godsdienst.

Je kan er ook voor kiezen om volledig rond mooie woorden en taal te werken tijdens de Poëzieweek. Dan kan je samen met de leerlingen bijvoorbeeld een soort van prikbord laten maken waar envelopjes ophangen met de naam van elke leerling. Hier kan je ook een schoolproject van maken, zodat elke klas zo'n prikbord heeft en alle leerlingen een envelopje krijgen. Zo kan iedereen dan elke dag een leuk compliment, een mooi tekstje of gedichtje bij een andere leerling 'posten'. Ook hier kan je samenwerken met andere taalvakken of eventueel de kunstafdeling, als je die hebt op school.

Onderwerpen en activiteiten

(De toekomst veranderen, goede daden, creatieve verwerking, schoolbreed project, blog maken)

Extra benodigdheden

- + eventueel pen, papier, kleurpotloden, stiften, prikbord en enveloppen
- + smartphone om foto's te nemen

Auteur lestip

Stefanie Kennes

Als je groot bent
wil je dan niet meer spelen
of mag het dan niet meer?
Is er een leeftijd waarop iemand je komt vertellen:
'Vanaf heden is spelen verboden,' en wie
zou degene zijn die mij dat kwam vertellen?
Toen ik weer de zon in liep, zag ik de buurvrouw
met een gieter achter mijn vader aanrennen.
Het mocht dus nog! Opgelucht
ging ik vissen in de beek. Ik nam mee:
een emmer en een tak met daaraan een touw.
Een haakje had ik niet nodig

[zonder titel]
Tjitske Jansen
In: *Het moest maar eens gaan sneeuwen*
(Uitgeverij Podium, 2003)

ALS JE GROOT BENT

Over de auteur

Tijtske Jansen (Barneveld, 1971) schrijft poëzie, proza en theaterteksten. In haar bundels *Het moest maar eens gaan sneeuwen* (2003), *Koerikoeloem* (2007) en *Voor altijd voor het laatst* (2015) combineert ze poëzie, theater en proza. Ze draagt haar gedichten vaak voor op tv, radio, festivals en in bejaardentehuizen, scholen, gevangenissen en psychiatrische instellingen.

Ze schrijft ook wekelijks een column voor het *AD Amersfoort* en geeft poëzielessen op middelbare scholen. Momenteel is ze haar volgende boek aan het schrijven: *Iedereen moet ergens zijn*.

Voor het lezen (10 - 15 minuten)

Geef elke leerling een paar post-its en laat hen hierop hun ideeën schrijven omtrent 'volwassen worden'. Het maakt niet uit wat ze schrijven, laat hen maar even brainstormen. Nadien kan je de post-its verzamelen op een bord en even lezen wat de leerlingen geschreven hebben. Of je kan hen zelf laten uitleggen wat ze geschreven hebben en waarom. Deze brainstorm mag heel vrijblijvend zijn. Een leuke tool voor een online brainstormsessie is Padlet (www.padlet.com). Je maakt een gratis account aan waarbij je dan een soort van online bord maakt. Je kan je leerlingen uitnodigen via een link of QR-code en zij kunnen hier dan dingen aan toevoegen. Ze kunnen gewoon tekst toevoegen, maar ook filmpjes, foto's.... Nadien kan je deze 'padlet' ook downloaden als PDF-bestand. Overloop met de leerlingen even wat ze geschreven hebben en waarom.

Na het lezen (15 - 20 minuten)

Lees samen met de leerlingen het gedicht, of lees het zelf voor. Laat hen even nadenken waarover het precies gaat. Vinden ze het gedicht mooi? Waarom wel of waarom niet? Denken ze dat er een waarheid in dit gedicht zit? Voelen ze zelf ook al dat ze minder kind mogen zijn dan vroeger en wat missen ze dan precies? Je kan hier teruggrijpen naar de brainstorm die je voor het lezen van het gedicht met de leerlingen deed. Je kan hen ook op post-its

van een andere kleur laten noteren wat ze missen aan kind zijn en wat ze graag nog eens zouden doen. Die plakken ze dan bij de post-its van de eerste brainstormsessie. Of ze voegen het toe op het Padlet-bord.

Aan de slag (50 - 150 minuten)

Met het materiaal dat ze leerlingen verzameld hebben in de brainstormsessies gaan de leerlingen nu zelf aan de slag. De bedoeling is dat ze een soort van groepsgedicht gaan maken. Je kan dit op verschillende manieren benaderen. Je kan het klein houden en enkel binnen je eigen klas en vak werken. Dan kan je bijvoorbeeld een groot papier in de klas ophangen waarop je schrijft 'als ik weer kind was, dan...'. De leerlingen vullen dan zelf telkens één of twee zinnen aan. Ze kunnen hiervoor inspiratie op de post-its vinden of ze verzinnen weer iets nieuws. Op die manier probeer je samen met de klas of in verschillende kleinere groepjes tot een nieuw gedicht te komen.

Je kan er ook voor kiezen om er een groter project van te maken. Je kan dan samenwerken met verschillende leerkrachten en eventueel andere talen of je geeft dezelfde opdracht in verschillende klassen. Dan kan je op Gedichtendag zelf een groot papier of whiteboard plaatsen in de centrale hal of op de speelplaats waarbij de hele school dan meewerkt aan een nieuw gedicht.

Nog een andere manier om deze opdracht te benaderen is aan de hand van filmpjes. Je laat de leerlingen op pad gaan met hun smartphone. Je kan dit binnen de school doen of hen ook op straat laten filmen. Ze vragen dan aan verschillende personen om de zin 'als ik weer kind was, dan...' aan te vullen en filmen dit dan ook. Nadien kunnen de leerlingen deze filmpjes dan zo monteren dat je tot een gesproken 'gedicht' komt. Ze kunnen knippen en plakken in de teksten zodat de woorden en zinnen elkaar mooi opvolgen. Er bestaan verschillende gratis apps waarmee je filmpjes kan monteren via je smartphone: iMovie, Quik, YouCut, Clips...

Je leerlingen kennen ongetwijfeld ook veel apps om video's te monteren. Nadien kan je het resultaat op de Facebookpagina of Instagram van de school posten, of afspelen in verschillende klassen. Ook hier kan je weer samenwerken met verschillende taalvakken en er een meertalig gedicht van maken.

Onderwerpen en activiteiten

Brainstorm rond volwassen worden, groepsgedicht, filmpjes maken, schoolbreed project

Extra benodigdheden

+ post-its
+ eventueel groot papier
of whiteboard, smartphone

Auteur lestip

Stefanie Kennes

De waarheid nadert

Deze dag, waarop elke inwoner zijn angstigst vermoeden uit zal zien komen, lijkt nog een dag zonder mij: vertrouwde geuren van houtvuur, vochtige aarde, dampend voorjaarsgroen. Een vrouwstaat de buitenboel te doen, achter de slapersdijkoefent een koor. In het hakbos stuiten de honden lallend op eigen spoor. Door weinigen nog voor mogelijk gehouden schijn ik hier niet meer te bestaan tegenwoordig. Dat gaan ze hier beleven vandaag. Levensgroot en oorverdovend nader ik het dorp.

De waarheid nadert
Erik Menkveld
In: *Schapen nu!*
(De Bezige Bij, 2001)

DE WAARHEID NADERT

Over de auteur

Erik Menkveld (Eindhoven, 1959 - Amsterdam, 2014) woonde de eerste jaren van zijn leven in Tanzania en Ghana, waar hij op school Engels sprak. Later verhuisde het gezin naar Doorn. Erik Menkveld schreef op de middelbare school al gedichten. Natuurlijk liefdesgedichten voor zijn vriendinnetje, maar hij schreef ook over andere onderwerpen. Later studeerde hij Nederlands en werkte hij bij verschillende uitgeverijen als redacteur. Ook stelde hij programma's samen voor *Poetry International* in Rotterdam. Hij schreef recensies voor de *Volkskrant*.

Voor het lezen (5 minuten)

Je kunt de leerlingen al iets vertellen. Stel: een dichter is nog half in slaap maar is zich al bewust van de geuren, de geluiden, de bewegingen van de mensen om hem heen. Achter de dijk hoort hij stemmen. De dag is begonnen. Niemand heeft op hem gewacht. In de laatste twee regels wordt duidelijk dat hij het daar niet mee eens is. Hij komt in beweging. Laat de leerlingen zich voorstellen dat zij de dichter zijn.

Na het lezen (12 minuten)

Erik Menkveld veranderde tot op het laatste moment woorden of regels. De woorden aan het eind van de regels rijmen niet, er is veel klankrijm in het gedicht verborgen. Let eens op de oe- en de ou-klanken in de eerste regels. Het gedicht lijkt een verhaal te vertellen - zoals in proza, zinnen en bijzinnen vertellen wat er aan de hand is. Door deze klankrijmen zie je dat het om een gedicht gaat.

Er staan ook woorden die je niet meteen kunt begrijpen, waardoor het gedicht geheimzinniger wordt dan zomaar een verhaaltje. Zoals in de regels: 'In het hakbos stuiten de honden / lallend op eigen spoor'.

In de laatste regel lijkt de titel duidelijk te worden. De dichter zelf nadert, zou hij de verpersoonlijking van de waarheid zijn? Vertelt de dichter de waarheid, of bedenkt hij de waarheid?

In een ander, raadselachtig, gedicht van dezelfde dichter, staat het woord 'nu!', met een uitroepeteken erachter. Door het woord 'nu' te gebruiken, lijkt de dichter zichzelf te dwingen te schrijven over het moment zelf, de tegenwoordige tijd.

Schapen nu!

Voor ik het wist was het eruit.
Pijnlijke stilte.
Iedereen in verlegenheid.

Ik ook altijd
lach ik nog.

Maar het is al te laat.

Achter de beslagen ramen
groeit het geblaas.

Schapen nu!
Erik Menkveld
In: *Schapen nu!*
(De Bezige Bij, 2001)

Aan de slag (40 minuten)

Het tweede deel van deze opdracht, de collage, kan ook in een andere les gedaan worden. Deel het werkblad met het gedicht uit. Daarop staat de opdracht aan de leerlingen.

Meer?

De opdracht op het werkblad is uit te breiden tot het maken van een korte film. De beelden die op de poster terecht zijn gekomen, kunnen als beeld in de film gebruikt worden. De woorden, of de brief, of het gedicht, als het die vorm geeft genomen, kunnen dan als voice-over ingesproken worden. Op internet zijn verschillende filmpjes te vinden waarin Erik Menkveld vertelt over zijn werk en zichzelf. Ook over zijn roman, die hij schreef en waarvoor hij zeer geprezen werd.

Onderwerpen en activiteiten

Thema 'opnieuw beginnen', vormaspecten bekijken, bericht aan auteur schrijven, poster maken

Extra benodigdheden

- + werkblad
- + materiaal om een poster te maken, zoals groot gekleurd papier en de mogelijkheid om een foto groot af te drukken.

Auteur lestip

Ineke Holzhaus

De waarheid nadert

Deze dag, waarop elke inwoner zijn angstigst vermoeden uit zal zien komen, lijkt nog een dag zonder mij: vertrouwde geuren van houtvuur, vochtige aarde, dampend voorjaarsgroen. Een vrouw staat de buitenboel te doen, achter de slapersdijkoefent een koor. In het hakbos stuiten de honden lallend op eigen spoor. Door weinigen nog voor mogelijk gehouden schijn ik hier niet meer te bestaan tegenwoordig. Dat gaan ze hier beleven vandaag. Levensgroot en oorverdovend nader ik het dorp.

De waarheid nadert

Erik Menkveld

In: *Schapen nu!*

(De Bezige Bij, 001)

Schrijf een antwoord aan de dichter en zijn gedicht. Jouw tekst hoeft niet per se een gedicht te zijn, je kunt ook de vorm van een brief, een e-mailbericht of een app-bericht kiezen. Schrijf iets over het wakker worden in de ochtend, over de geluiden die je hoort, over mensen in je omgeving die belangrijk zijn, over de gedachten die door je hoofd spelen (en dan niet alleen dat je het vervelend vindt om uit je bed te komen en naar school te gaan). Of bijvoorbeeld over de toekomst, over vreemde gebeurtenissen in je leven en hoe je opstaat en met welke gedachten, uitroep, lied in je hoofd je de wereld tegemoet gaat.

Deze 'brief' is de basis van een poster die je maakt. Je poster is een collage van beelden en woorden. Verzamel beelden die horen bij jouw brief.

Bij het gedicht van Menkveld zouden dit beelden kunnen zijn: houtvuur, zingende monden van koorleden en lallende honden.

Je kunt de beelden tekenen, schilderen, downloaden en uitknippen. Verzamel zoveel mogelijk beeld en ook woorden die je in je collage kunt verwerken. Zet niet het woord 'hond' bij het beeld van een hond, kies liever woorden die er wel bij horen, maar niet rechtstreeks.

Het belangrijkste in je collage is een foto van jezelf. Denk aan de regel van Erik Menkveld: 'Levensgroot en oorverdovend nader ik het dorp'. Hoe zie jij eruit als je levensgroot en oorverdovend een dorp, een stad, een school nadert? Maak een selfie of vraag een vriend of vriendin een foto van je te maken terwijl je de regel van Menkveld uitspreekt. Zo ren je de toekomst tegemoet.

Mei (fragment)

Een nieuwe lente en een nieuw geluid:
Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit,
Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht
In een oud stadje, langs de watergracht -
In huis was 't donker, maar de stille straat
Vergaarde schemer, aan de lucht blonk laat
Nog licht, er viel een gouden blanke schijn
Over de gevels in mijn raamkozijn.
Dan blies een jongen als een orgelpijp,
De klanken schudden in de lucht zoo rijp
Als jonge kersen, wen een lentewind
In 't boschje opgaat en zijn reis begint.
Hij dwaal'over de bruggen, op den wal
Van 't water, langzaam gaande, overal
Als 'n jonge vogel fluitend, onbewust
Van eigen blijheid om de avondrust.
En menig moe man, die zijn avondmaal
Nam, luisterde, als naar een oud verhaal,
Glimlachend, en een hand die 't venster sloot,
Talmde een pooze wijl de jongen floot.

Mei (fragment)
Herman Gorter
In: *Mei*
(C.A.J. Van Dishoeck, 1948)

MEI

Over de auteur

Herman Gorter (1864-1927) was anders dan zijn tijdgenoten die sombere pakken droegen. Gorter rende langs het strand, speelde tennis en was gek op bergbeklimmen. Toen hij 25 jaar oud was, verscheen het eerste deel van zijn gedicht *Mei*, waarmee hij meteen beroemd werd. Hij was geliefd bij de vrouwen. Hij wilde een beter bestaan voor arme mensen en geloofde dat het met de theorieën van Karl Marx goed zou komen in de wereld. Hij speelde een belangrijke rol in de linkse politiek, maar bleef ook altijd (liefdes)gedichten schrijven.

Voor het lezen (15 minuten)

Vraag de leerlingen waaraan de titel van het gedicht ze doet denken. Richt de aandacht op: voorjaar, bloei, jong, schoonheid enz. Herman Gorter ging vaak bij zijn grootouders op vakantie in het Friese plaatsje Balk. Daar deed hij inspiratie op voor zijn lange gedicht. Vraag de leerlingen wat inspirerende plekken zijn die ze kennen. Alle mogelijke plekken zijn bruikbaar, vraag ze te denken aan zaken die je alleen op die plekken vindt. Laat ze ook een ander geliefd jaargetijde of favoriete maand noemen, met bijbehorende details. Lees dan het gedicht voor alsof het een verhaal is.

Na het lezen

Klassikaal (18 minuten)

De eerste regel van het gedicht is beroemd geworden, in één regel kondigt de dichter aan wat er in het lange gedicht van 4381 regels gaat gebeuren. Alles begint opnieuw, omdat het voorjaar is, omdat je jong bent.

In het gedicht loopt een jongen door een stadje. Welke hoofdpersoon zou je nog meer kunnen bedenken? Geef bijzonderheden, welk geluid hoort bij de persoon, welke kleding? Wat zou er in het gedicht veranderen?

Er staan vergelijkingen in het fragment. Laat de leerlingen ze benoemen. Zou je een vergelijking kunnen veranderen? Bijvoorbeeld de regel: 'Mijn stem brandt in mij als een gele vlam', 'mijn stem laait op als een heet vuur', 'mijn lach klinkt als een operakoort.'

Er staan woorden in het fragment in de ouderwetse spelling. Laat de leerlingen die zoeken en 'vertalen.'

Soms wordt een woord afgekort. Verwijs naar moderne manieren van afkortingen van SMS, WhatsApp, Twitter enz. Vraag een paar afkortingen te noemen.

De woorden in het gedicht *Mei* rijmen aan het eind van de regel. Kun je de rijmwoorden vervangen door niet-rijmende woorden? Wat gebeurt er dan met de tekst?

Aan de slag (20 minuten)

Deel het werkblad uit. Enkele woorden of lettergrepen zijn onderstreept. Vraag de leerlingen niet het metrum te benoemen (Gorter sprong er vrij mee om), maar laat ze de woorden of lettergrepen aanstrepen die nadruk krijgen in de eropvolgende regels.

Vraag enkele vrijwilligers om de onderstreepte tekst voor te dragen. Er zijn verschillende mogelijkheden: met nadruk op het metrum, op het ritme, op de vertelling, als een raptekst. Splits de groep/klas in kleine groepen van vier tot vijf leerlingen.

Elke groep verdeelt de regels in het fragment over de deelnemers. Het wordt zo een soort theatertekst. Laat de leerlingen kiezen welke personages ze verbeelden. Zijn ze jonge mensen van nu, oude mensen op een bankje, verliefde verloofden, heeft één persoon het hoogste woord?

De leerlingen bereiden hun toneelstukje voor, komen per groepje naar voren en 'spelen' de tekst.

Meer?

Herman Gorter is een interessante figuur over wie veel is gepubliceerd. Een enkele blik op Wikipedia kan al veel informatie geven. De rol die Herman Gorter in de politiek heeft gespeeld is van belang. Een van zijn geliefden, Jenne Clinge Doornbos, schreef een mooi boekje over de tweede helft van zijn leven toen hij onder andere een reis naar Rusland ondernam om Lenin in Rusland terecht te wijzen.

Aanhaken op het onderwerp in een geschiedenisles ligt voor de hand. De leerlingen kunnen in de bibliotheek zoeken naar gedichten die te maken hebben met een jaargetijde of met bepaalde maanden van het jaar.

Bibliografie

Wisselend getij - Jenne Clinge Doornbos,
(Polak en Van Gennep, 1964)

Onderwerpen en activiteiten

Oude tekst lezen en het gedicht vertalen op verschillende manieren, voordracht, veranderen van de tekst, als dialoog presenteren, vertalen etc. naar de tijd van nu

Extra benodigheden

- + werkblad
- + eventueel kledingstukken, hoeden, mantels voor de voordracht van de dialoog
- + voor de opdracht:
 - extra schrijfpapier, woordenboeken, instrumenten, afspeelmogelijkheid voor begeleidende muziek

Auteur lestip

Ineke Holzhaus

Mei (fragment)

Een nieuwe lente en een nieuw geluid:
Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit,
Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht
In een oud stadje, langs de watergracht -
In huis was 't donker, maar de stille straat
Vergaarde schemer, aan de lucht blonk laat
Nog licht, er viel een gouden blanke schijn
Over de gevels in mijn raamkozijn.
Dan blies een jongen als een orgelpijp,
De klanken schudden in de lucht zoo rijp
Als jonge kersen, wen een lentewind
In 't boschje opgaat en zijn reis begint.
Hij dwaal'over de bruggen, op den wal
Van 't water, langzaam gaande, overal
Als 'n jonge vogel fluitend, onbewust
Van eigen blijheid om de avondrust.
En menig moe man, die zijn avondmaal
Nam, luisterde, als naar een oud verhaal,
Glimlachend, en een hand die 't venster sloot,
Talmde een pooze wijl de jongen floot.

Mei (fragment)
Herman Gorter
In: *Mei*
(C.A.J. Van Dishoeck, 1948)

Deze lestips zijn een uitgave van Stichting Lezen Nederland, Iedereen Leest, Poëziecentrum en de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB), ter gelegenheid van Poëzieweek 2020.

www.poezieweek.com

Redactie

Stijn De Paepe, Marit Trioen, Jelle Pieters, Stefanie Kennes, Ineke Holzhaus

Eindredactie

Stichting Lezen Nederland, Iedereen Leest, Poëziecentrum (gedichten)

Vormgeving

andrews:degen

www.andrewsdegen.com

Contact

Stichting Lezen

T +31 (0)20 623 05 66

www.lezen.nl

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting Lezen Nederland? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.lezen.nl

Iedereen Leest

T +32 (0)3 204 10 00

www.iedereenleest.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Iedereen Leest? Schrijf dan in voor de nieuwsbrief via www.iedereenleest.be

Stichting CPNB

T +31 (0)20 626 49 71

www.cpnb.nl

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Stichting CPNB? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.poezieweek.com/school

Poëziecentrum

T: 32 (0)9 225 22 25

www.poeziecentrum.be

Wil je op de hoogte blijven van de activiteiten van Poëziecentrum? Meld je dan aan voor de nieuwsbrief via www.poeziecentrum.be

Disclaimer

Deze lessuggesties mogen alleen worden afgedrukt en gekopieerd ten behoeve van het poëzieonderwijs in Nederland en Vlaanderen. Voor elk ander gebruik geldt: Op deze uitgave berusten copyrights: alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever van de gedichten staat steeds bij het gedicht vermeld.

Wij hebben geprobeerd alle rechthebbenden van de verschillende bij de lessen gebruikte gedichten te achterhalen. Voor zover personen/ instanties auteursrechtelijke aanspraken menen te hebben, kunnen zij contact opnemen met Stichting Lezen Nederland.